

др Вида Чок,
научни саветник Института за упоредно право

МИРОВНА ВЕЋА

Мировна већа у СФР Југославији су самоуправни судови. Као један од облика самоуправног судства, она су део правосудног система. Такав статус мировна већа су стекла Уставом СФРЈ, 1974. године. У члану 217. Устава одређено је да „судску функцију у јединственом систему власти и самоуправљања радничке класе и свих радних људи врше редовни судови као органи државне власти и самоуправни судови“. Према одредби члана 225. Устава, „самоуправни судови установљавају се као судови удруженог рада, арбитраже, *мировна већа* (подвукла В.Ч.), избрани судови и као други облици самоуправних суда“.

Међутим, мировна већа су постојала и чинила део правног система Југославије и пре 1974. године. Она су постојала пре и изван друштвеног, политичког и правног система нове Југославије (1). Али, и у прошлости и данас, у сваком случају посебно, када постоје и где постоје, њихова улога и организација зависе од различитих и посебних околности, без обзира на то што свуда где делују, мировна већа се стварају ради тога да мире људе и да поравнавају њихове спорне односе (2).

У Краљевини Југославији, у одређеним временским раздобљима и на одређеним подручјима, постојали су тзв. мировни судови, под разним називима — судови добрих људи, општински уреди за посредовање, изабрани одбори, развадна поверенства, итд. Неки од њих су били изван, а неки у саставу државноправног система (3).

Нова Југославија је увела овакву установу у своје право. Под утицајем идеје о потреби стварања тзв. друштвених суда (познатих из праксе СССР-а), већ у Закону о уређењу народних суда, 1945. године, предвиђена је могућност оснивања „помиритељних (мировних) суда“ (4),

(1) О мировним већима као установи обичајног права и другим облицима „мирења завабених“ у средњем веку и касније, све до другог светског рата, пише Зоран Ивопевић и Миодраг Јанић, у књизи: *Приручник за рад мировних већа*, Загреб, 1980, стр. 9—21; вид. и Дубравка Туркаљ, Дубравка Трстењак и Ирена Тушак, *Развој мировног судовања у Хрватској у раздобљу од 1860. године до почетка другог светског рата*, „Наша законитост“, бр. 7—8, 1982, стр. 82—111.

(2) О појму мирена вид. Lancellotti, *Conciliazione delle parti*, Enciclopedia del diritto, Giuffrè, VIII, 1961, pp. 399.

(3) О свим тим облицима институционализованог мирена на подручју Хрватске (али и шире, говори се у чланку Дубравке Туркаљ и осталих; вид. белешку 1).

(4) Закон о уређењу народних суда, од 26. 8. 1945 („Сл. лист ДФЈ“, 67, 1945, чл. 1. став 2. гласи: „Посебним законима могу се оснивати специјални судови и овлашћити федералне јединице да оснивају помирителне (мировне) судове, при чему ће се одредити њихова организација и надлежност“.

што у пракси, федералне јединице нису примениле(5). Године 1949, Централни одбор Савеза синдиката Југославије је донео Правила о организацији, саставу и раду другарских судова. Оснивани у организацијама синдиката, ти судови нису остварили неке значајније резултате. Оба примера указују на континуитет настојања да се у новој Југославији нађу одговарајући облици друштвене акције за решавање не само спорова, већ и за трајније успостављање добрих међуљудских односа чија нарушеност често и поновљено доводи странке пред суд. Међутим, они нису „непосредна претходница“ савремених мировних већа.

Део правног система нове Југославије, мировна већа су постала 1953. године. Те године Уредбом о управљању стамбеним зградама(6) предвиђено је њихово оснивање са статусом друштвених органа за посредовање (мирење). Мировна већа су вансудским путем решавала одређене спорове из стамбених односа. Оснивана су, претежно, у градским насељима као орган савета стамбене заједнице, а по својој основној функцији мирења, добила су назив — мировна већа. Осим решавања спорова о одржавању стана, између корисника стана и управе стамбене заједнице, у њиховој надлежности је било и решавање спорова у одређеним случајевима отказа стана. У таквим споровима, улога мировног већа сводила се на посредовање. Она су покушавала мирење странака, али такав покушај је имао правно значење, јер тужбу за отказ стана суд је могао узети у поступак само ако је претходни покушај поравнања (мирења) пред мировним већем остао без резултата.

Рад мировних већа у то време носио је и обележја традиције и знаке тражења нових садржаја начина рада. Развијањем комуналне самоуправе, појавила се потреба за јачањем улоге мировних већа и за ширењем њихове надлежности на друга подручја друштвених односа. Општи закон о стамбеним заједницама, 1959. године(7), поново је уредио питања статуса и делокруга мировних већа, с тим што су она већ тада „изашла“ из оквира проблематике стамбених односа. Од 1958. године почело је интензивније оснивање мировних већа, претежно у сеоским подручјима. Тај процес није текао равномерно, како у погледу њихове распрострањености у појединим деловима земље, тако и у погледу њиховог деловања и постигнутих резултата.

Са становишта унапређивања рада мировних већа и развијања концепције о мировном већу као делу самоуправног система, значајна су искуства стечена између 1963. и 1974. године. То су године које обележавају доношење два устава и суштинску промену у положају и функцијама мировних већа.

Устав СФР Југославије из 1963. године проширио је надлежност мировних већа, али су она и даље остала *вансудски* друштвени органи.

(5) Одредба о помирителним (мировним) судовима (вид. белешку 4) била је укинута већ јуна 1946. године Законом о изменама и допунама Закона о народним судовима (1945) од 26. 7. 1946 („Сл. лист ФНРЈ“, 51, 1946).

(6) Уредба о управљању стамбеним зградама од 25. 12. 1953 („Сл. лист ФНРЈ“, 52, 1953), чл. 65—67.

(7) Општи закон о стамбеним заједницама, од 16. 4. 1959 („Сл. лист ФНРЈ“, 16, 1959), чл. 54—58.

Општи закон о мировним већима донет је 1967. године(8) и, према њему, основна функција мировних већа је посредовање између лица у спору, а постигнути споразум странака имао је правну снагу вансудског поравнања. На основу Општег закона о мировним већима, све републике су донеле своје законе о мировним већима, на основу којих су и општине, својим статутима, уређивале многа питања као што су, на пример, одређивање месне надлежности мировних већа, избора и опозива њихових чланова, евиденција о раду мировног већа, итд. Статутима општина било је предвиђено и право месних заједница да својим статутима ближе уреде питања организовања и рада мировних већа на свом подручју.

У току 1971/1972. године, група посланика Савезне скупштине је анализирала функционисање правосудних органа у свим републикама и аутономним покрајинама. Показало се да је оснивање мировних већа, у просторном смислу, неуједначено. Да су у неким срединама, мировна већа основана, али да њихова делатност није давала значајније резултате. Запажена је и појава постепеног опадања ангажованости чланова мировних већа. Забележено је да су нека мировна већа ефикасније деловала пре доношења Закона (1967), и да су, после тога, нека чак престала да делују. Са друге стране, забележен је веома ефикасан рад многих мировних већа у свим републикама и аутономним покрајинама, и утврђено да је његов углед чак и порастао у срединама у којима су деловала. Посебно значајна запажања тичала су се правне природе одлука мировних већа и њиховог извршења. Одлуке су имале снагу вансудског поравнања. У погледу њиховог извршења, пракса је била различита — од извршења, без икаквих проблема, до тога да се одлуке уопште нису извршавале. Имајући у виду све то, општи закључак је био да постојећи систем мировних већа није много допринео подршћивавању судске функције, и да је њихов допринос растеређивању судова и других правосудних органа од решавања спорова мале вредности или незнатне друштвене опасности — мањи него што се очекивало(9).

Општи закон о мировним већима био је стављен ван снаге јуна месеца 1971. године, чланом 14. Уставног закона за спровођење уставних амандмана од XX до XLII. Мировна већа су остала у правном систему, али ће материја мировних већа, на нивоу закона, убудуће бити регулисана само законима република и аутономних покрајина, а не савезним законом.

Са становишта места и улоге мировних већа у правном (и правосудном) систему СФР Југославије, поменуће године — 1963. и 1974. — значајне су и по овоме. У Уставу из 1963. године, судска функција постоји као функција која се врши у *јединственом судском систему*, а судски систем чине судови опште надлежности и специјализовани судови — привредни и војни. По Уставу из 1974. године, у СФР Југославији не постоји *јединствен судски систем*, али судска функција се врши у *јединственом систему власти и самоуправљања* радничке класе и свих радних

(8) Општи закон о мировним већима, од 11. 5. 1967 („Сл. лист СФРЈ”, 23, 1967), — има укупно осам чланова.

(9) О мировним већима тог времена вид. Janez Pečar, *Poravnalni sveti — dejavnik izvedržavnega angažiranja v obravnavanju družbeno negativnih pojavov*, „Pravnik”, št. 10/12 1973, str. 358—372.

људи, с тим што се појављују две врсте, две категорије судова: *редовни судови*, као органи државне власти и *самоуправни судови*. Један од облика самоуправних судова постају и мировна већа(10).

Наведене разлике су резултат, између осталог, два паралелна тока развоја друштвено-политичког и правног система у СФР Југославији. Први ток, то је развој југословенске социјалистичке федерације, који је условио и промену организације правосуђа. Правосудна организација се завршава у социјалистичким републикама и социјалистичким аутономним покрајинама, а изузетак су Савезни суд и војни судови (првостепени војни судови и Врховни војни суд). Други ток везује се за развој друштвеног самоуправљања каје је непосредно утицало и на правосуђе. Правосудна функција и сама стиче својства подруштвљавања. Оснивањем самоуправних судова треба само да се убрза трансформација правосудног система у складу са општим процесом развоја и унапређивања социјалистичког самоуправљања у Југославији. Са тог становишта, мировна већа имају данас значајно место и запажену улогу у правном и, посебно, у правосудном систему СФР Југославије.

Мировна већа данас

Правно уређење мировних већа данас, заснива се на Уставу СФР Југославије, на уставима социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина и на законима о мировним већима. Сва битна питања, која се тичу оснивања и рада мировних већа, у надлежности су република и аутономних покрајина.

Уставом СФР Југославије, мировна већа су увршћена у категорију самоуправних судова (члан 225), у чију надлежност, исти устав даје решавање три врсте спорова (члан 224). То су: 1) спорови из друштвено-економских и других самоуправних односа, утврђени уставом и законом; 2) спорови које самоуправним судовима повере радни људи у организацијама удруженог рада, самоуправним интересним заједницама и другим самоуправним организацијама и заједницама, а настали су из међусобних односа које самостално уређују или произлазе из права којима слободно располажу, ако законом није утврђено да одређене врсте спорова решавају редовни судови, и, 3) спорови о правима којима грађани слободно располажу и њихово решавање могу споразумно поверити мировним већима (или изабраним судовима или другим самоуправним судовима, ако законом није друкчије одређено).

Устави република и аутономних покрајина (1974) садрже решења идентична са решењима Устава СФР Југославије (1974) о стварима које се тичу мировних већа као самоуправних судова. То значи да у томе нема суштинских разлика ни међу уставима република и аутономних по-

(10) У домаћој правној књижевности о мировним већима је писано релативно мало и то, углавном, осамдесетих година, када је актуелно било питање доношења и примене закона о мировним већима у републикама и покрајинама. Вид. Миодраг Јанић, *Трансформација мировних већа у самоуправне судове*, „Општина“, бр. 8—9, 1978, стр. 134—144; Илија Тодоровић, *Мировна већа и њихова функција као самоуправних судова*, „Општина“, бр. 7—8, 1980, стр. 173—180; Миомир Баровић, *Мировна већа — нови облик самоуправних судова*, „Самоуправљање“, бр. 1, 1981, стр. 114—119.

крајина. На основу општих уставних правила, све републике и обе аутономне покрајине донеле су своје законе о мировним већима(11).

Упоређивањем закона о мировним већима долази се до закључака да су републички и покрајински законодавци уредили суштинска питања на готово идентичан начин(12). Има и разлика. Оне се могу тумачити: традицијом и настојањима да се у мировном већу више нагласи својство суда; покушајима да се повећа углед и значај мировног већа „проширивањем” његове надлежности; бригом да се нађе „прави” однос између редовног суда и самоуправног суда; „страхом” од претераног формализма у поступању; осећањем велике одговорности у отклањању поремећених међубудских односа; тежњом да се развијају самоуправни елементи судске функције, и другим разлозима. Међутим, законима о мировним већима које су донеле републике и аутономне покрајине (вид. белешку 11), створени су правни услови за оснивање и деловање мировних већа као самоуправних судова. Постојање извесних разлика у њима, не доводи у питање општу оцену да су *основна решења* у свих осам закона о мировним већима иста.

Предмет наших даљих разматрања су управо та основна решења о мировним већима која налазимо у законима република и аутономних покрајина. Њихову упоредноправну анализу допуњујемо подацима из праксе(13). У мери у којој су значајна за мировна већа као самоуправне судове, та решења дајемо у оквиру ових пет тематских подручја: 1) надлежност мировних већа; 2) организација мировних већа; 3) поступак пред мировним већем; 4) начин решавања спорова, и 5) извршење одлука мировних већа.

1) НАДЛЕЖНОСТ МИРОВНИХ ВЕЋА

Мировна већа посредују у спорним односима између грађана и радних људи ради мирења и споразумног отклањања спорова о правима којима грађани и радни људи могу располагати слободно. Када су у пита-

(11) *СР Босна и Херцеговина*: Закон о мировним већима, 20. 12. 1978 („Сл. лист СР БиХ”, 38/1978) и Закон о изменама и допунама Закона о мировним већима, 5. 4. 1983 („Сл. лист СР БиХ”, 10/1983); *СР Црна Гора*: Закон о мировним вијећима, 1. 7. 1975 („Сл. лист СР Црне Горе”, 32/1975); *СР Хрватска*: Закон о мировним вијећима, 3. 4. 1978 („Народне новине СР Хрватске”, 14/1978); *СР Македонија*: Закон о мировните совети, 28. 10. 1977 (Службен весник на СР Македонија”, 39/1977); *СР Словенија*: Закон о самоуправних судишних, 20. 4. 1977 („Урадни лист СР Словеније”, 10/1977), с тим што је материја мировних већа уређена члановима 47—56, и два закона о изменама и допунама Закона о самоуправних судишних: од 28. 7. 1981 („Урадни лист СР Словеније”, 23/1981) и од 27. 1. 1982 („Урадни лист СР Словеније”, 4/1982); *СР Србија*: Закон о мировним већима, 5. 10. 1979 („Сл. гласник СР Србије”, 18/1980) и Закон о самоуправним судовима, 18. 3. 1982 („Сл. гласник СР Србије”, 15/1982); *САП Косово*: Закон о мировним већима, 15. 7. 1980 („Сл. лист САП Косово”, 28/1980), и *САП Војводина*: Закон о мировним већима, 29. 12. 1975 („Сл. лист САП Војводине”, 1/1976).

(12) Институт за упоредно право, у Синоптичкој табlici *Мировна већа*, извршио је поређење решења закона о мировним већима република и аутономних покрајина (Београд, март 1980).

(13) У току 1982. године Савезни секретаријат за правосудје и организацију савезне управе, у сарадњи са републичким и покрајинским органима надлежним за послове правосудја и са Институтом за упоредно право у Београду, спровео је анкету о раду мировних већа. Анкетни материјал је прикупљен на основу посебно израђених упитника на које су одговарали: мировна већа, општински судови и склупштинске општина, а обрађен је у Институту за упоредно право. Анкетом је обухваћено раздобље од 1. јануара 1979. до 30. јуна 1981. године, с тим што су материјали републичких и покрајинских органа управе надлежних за послове правосудја ишли и шире од наведеног временског оквира, све до фебруара 1982. године. У свом коначном, обрађеном и коментарисаном облику, подаци из анкете су послужили и за израду анализе о стању, актуелним проблемима, значају и улози мировних већа у правосудном систему СФРЈ, коју је објавио Савезни секретаријат за правосудје и организацију савезне управе, септембра 1983. године. Све табеле које овде дајемо, заснивају се на подацима из анкете.

њу права којима грађани и радни људи не могу располагати слободно, мировна већа не посредују. Те правне ствари остају у надлежности редовних судова и других органа. Али, ако се ради о правима којима грађани и радни људи слободно располажу, а већ је покренут поступак пред судом или другим органом, мировна већа могу посредовати на захтев једне или обе странке у спору, или по сопственој иницијативи ако налазе да је то у интересу права и слобода и друштвених односа, те очувања и развијања добрих односа међу људима. Посредовање мировног већа у том циљу може иницирати и нека друштвено политичка организација.

За надлежност мировних већа значајно је и то да су кривични и грађански процесни закони, после уставних промена у 1974. години, унели извесне новине у односе између редовних судова с једне и мировних већа, као самоуправних судова, с друге стране. То је учињено одредбама два савезна закона — Закона о кривичном поступку (ЗКП) и одредбама Закона о парничном поступку (ЗПП)(14).

Када се ради о неким делима која се гоне по приватној тужби, према одредби 445. ЗКП, судија редовног суда, који прими приватну тужбу за кривично дело против части и угледа или за кривично дело лаке телесне повреде, и пошто утврди да је тај суд надлежан за пресуђење ствари и да нема разлога да одбаци тужбу, дужан је да такву тужбу уступи надлежном мировном већу ради покушаја мирења странака.

Према наведеној одредби ЗКП, приватна тужба се уступа мировном већу само ако обе странке имају пребивалиште или боравиште на подручју исте општине или су запослене у истој организацији удруженог рада односно у другој самоуправној организацији или заједници, у којој постоји мировно веће. Приватна тужба се упућује мировном већу на чијем подручју окривљени или приватни тужилац има пребивалиште, односно боравиште, а ако су обе странке запослене у истој организацији удруженог рада или у другој самоуправној организацији која има мировно веће, приватна тужба се упућује том мировном већу. Овде Закон оставља рок од три месеца од дана достављања приватне тужбе мировном већу, с тим да мировно веће треба или да реши спор или да врати кривичну ствар суду. Ако у том року мировно веће обавести суд да су се странке измириле и да је приватни тужилац изјавио да одустаје од тужбе, судија одбацује приватну тужбу, а ако мировно веће у том року не достави суду никакав извештај, судија утврђује да мирење странака пред мировним већем у тој ствари није успело и заказује претрес. Постоје и изузеци од правила да се такве ствари уступају мировном већу. То је случај са приватном тужбом која је поднета због кривичног дела против части и угледа, учињеног путем штампе, радија или телевизије.

Овако поступање у односима редовни суд — мировно веће, када су у питању наведена кривична дела, једнако је у читавој СФР Југославији. Кривична дела против части и угледа и кривично дело лаке телесне повреде, предвиђена су у свим кривичним законима република и ауто-

(14) Поменуте новине непосредно су биле један од разлога да се, на пример, у СР Србији донесе нов Закон о мировним већима, 1979. године. Први Закон о мировним већима, после Устава из 1974, ступио је на снагу 1. јануара 1975. године. И, на основу њега, започета је уставна трансформација мировних већа. Међутим, Закон из 1979. године доноси три битне, веома значајне промене, у односу на ранији Закон. Тако, а) предвиђена је могућност оснивања мировног већа, као облика самоуправног суда и у удруженом раду; б) мировна већа су постала надлежна да о споровима и одлучују (не само да посредују ради мирења) и, уједињена су питања у складу са применом чланова 445 ЗКП и чланом 448 ЗПП.

номнох покрајина. Одредбе кривичних закона у основи су истоветне за кривична дела: клевете, увреде, изношења личних и породичних прилика и омаловажавање пребацивањем за кривично дело.

Према одредбама члана 486. ЗПП, у поступку о споровима мале вредности(15), суд, пошто утврди своју надлежност и нађе да нема разлога за одбацивање тужбе, односно да нема разлога за уступање предмета надлежном редовном или самоуправном суду, уступа ствар надлежном мировном већу ради покушаја поравнања странака које се споре. Суд при томе пази на то да обе странке имају пребивалиште односно боравиште на подручју исте општине, односно да су запослене у истој основној организацији удруженог рада или у другој самоуправној организацији и заједници у којој постоји мировно веће. Закон овде оставља рок од два месеца од дана достављања тужбе мировном већу, у којем је мировно веће дужно да извести суд да ли су се странке поравнале односно да ли је тужилац повукао тужбу. Ако мировно веће достави суду извештај да су се странке поравнале, односно да је тужилац повукао тужбу, суд одбацује тужбу. А ако мировно веће извести суд да се странке нису одазвале позиву за поравнање или да пак ушај поравнања није успео, или ако мировно веће у реченом року уопште не достави извештај суду о покушају поравнања, спор се наставља пред судом којем је поднета тужба и суд заказује рочиште за главну расправу.

Два показатеља из праксе су посебно значајна, и у непосредној су вези са надлежношћу мировних већа.

Први се тиче односа броја разматраних спорова пред мировним већима. Оних спорова а) који су непосредно покренути пред мировним већем и оних б) које је мировном већу уступио надлежан суд (табела 1)(16).

Табела 1

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
на предлог једног учесника	5749	138	7603	—	2674	8577	72	6412	31225
на предлог оба учесника	850	56	1283	—	39	739	34	31	3032
на иницијативу мировног већа	488	29	43	—	11	230	30	28	859
на захтев ДПО и других	481	55	130	—	49	367	23	34	1139
према члану 445. ЗКП	1758	241	4153	1594	726	4069	21	685	13247
према члану 468. ЗПП	1707	42	2146	485	125	2338	59	521	7423

(15) Вид. Благоје Глигоријевић: Улога мировних већа у решавању спорова мале вредности, „Општина“, бр. 7—8, 1977, стр. 160—163.

(16) У табелама су називи република и аутономних покрајина дати скраћеницама које се користе у Синоптичким таблицама Института за уредно право. Скраћеница: Ср, за СР Србију, означава територију ван покрајина.

У овим и у другим табелама подаци за СР Македонију су непотпуни, јер је, у поменутој анкети, из те републике примљен само мањи број попуњених упитника.

Други показатељ говори о природи спорова који долазе пред мировно веће. На основу прикупљених података може се закључити какве врсте поремећених међуљудских односа најчешће доводе заваћене странке пред мировно веће (табела 2)(17).

Табела 2

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
Сметање поседа	6869	452	6529	—	2416	4510	253	2667	23696
Накнада штете	3251	140	3135	—	879	4624	215	2465	14709
Заједничке просторије	501	127	638	—	259	352	1	395	2273
Изддржавање	452	112	1176	—	169	442	23	430	2804
Сваће и друго	3687	233	8303	—	3165	6642	72	2801	24903
Други односи	1903	138	3273	—	1807	2266	240	1673	11300

Постоји и тенденција проширивања надлежности мировних већа. То се догађа, на пример, када мировна већа прихватају решавање спора веће вредности, а учесници у спору су сагласни да им мировно веће реши такав спор. Супротно томе, догађа се да грађани не желе да им мировно веће реши спор. Ако иду на суд непосредно, па долази до описане процедуре, предвиђене одредбама ЗКП и ЗПП, они се не одазивају позиву мировног већа, и после таквог њиховог пасивног става, мировно веће је дужно да обавести суд да његово посредовање није успело.

У вези са таквим ситуацијама, појавила су се различита мишљења па и законска решења. Основно је питање да ли треба увести законско правило да су грађани у спору око ствари у којима располажу својим правима, дужни да се прво обрате мировном већу, а суду или другом надлежном органу тек ако посредовање мировног већа не успе(18). Такву одредбу је имао Закон о самоуправним судовима СР Словеније, али је одлуком Уставног суда Југославије утврђено да је та одредба поменутог закона у супротности са ЗКП и ЗПП, па је та супротност отклоњена у даљем поступку. Према новелираној одредби Закона о самоуправним судовима, странке могу покренути поступак пред мировним већем пре него што то учине пред редовним судом(19).

На основу прикупљених података из праксе, може се закључити да преовлађује мишљење да не треба уводити законску обавезу странака да траже посредовање мировног већа пре него што изађу пред редовни суд или други надлежан орган. Сматра се да је постојеће правно уређење ове ствари, по ЗКП и ЗПП добро. Али, са друге стране, позната је целисходна пракса неких организација ССРН које утичу на људе и упућују их да решавају своје спорове пред мировним већем, ако је оно

(17) Због разлика у вођеној евиденцији о врсти спорова, релативно велики број спорова добио је општу одредницу „други односи“.

(18) Занимљив је податак да је Општим законом о стамбеним заједницама (1959) било предвиђено да „захтев за поравнање не спречава покретање редовног поступка код суда или дугог надлежног органа (члан 55, став 2).“

(19) Одлуку Уставног суда Југославије, У. бр. 449/79 од 17. 12. 1980. („Сл. лист СФРЈ“, 4/1981) и новелу Закона о самоуправним судишћима, од 28. 7. 1981 („Урадни лист СР Словеније“, 23/1981).

надлежно за то, јер да им је то јевтиније, да је решење спора брже и да води ка томе да у будуће живе у добрим међусобним односима. Овде пракса бележи знатан пад броја спорова које мировна већа примају од редовних судова, по одредбама ЗКП и ЗПП, и пораст броја спорова по предлогу једног или оба учесника у спору, на иницијативу мировног већа или на захтев друштвенополитичке организације, друштвене организације или удружења грађана. Разуме се, ту расте и број решених спорова.

2. ОРГАНИЗАЦИЈА МИРОВНИХ ВЕЋА

Организацију мировних већа овде разматрамо са становишта два елемента, битна за њихов положај и деловање. Први обухвата питање оснивања мировних већа, и то а) са становишта врсте аката којима се мировна већа оснивају и садржине тих аката, и б) са становишта подручја (месне надлежности), односно средине и временског показатеља оснивања мировних већа. Други елемент обухвата сва питања у вези са члановима мировних већа (избор, мандат, опозив, престанак својстава члана мировног већа), саставом мировног већа, с тим што прикупљени подаци из праксе у великој мери указују на „профил“ данашњег кадровског састава мировних већа.

а) Оснивање (установљење) мировног већа

Мировна већа се оснивају статутом или другим самоуправним актом месне заједнице, организације удруженог рада и друге самоуправне организације и заједнице. У овоме постоји извесна разлика и у законима о мировним већима и у пракси. У највећем броју, мировна већа се оснивају у месним заједницама, знатно мање у организацијама удруженог рада, а сасвим су занемарљиви подаци о мировним већима у другим самоуправним организацијама и заједницама. Разлика је у томе што је оснивање мировних већа у месним заједницама обавезно, а у организацијама удруженог рада њихово оснивање постоји као могућност. То је разумљиво, јер у организацијама удруженог рада могу постојати (и постоје) и други облици самоуправних судова (арбитража, на пример).

Поменута обавеза и могућност у пракси су искоришћене на начин који приказује табела 3.

У месним заједницама, једно мировно веће се оснива за подручје једне месне заједнице или за део подручја месне заједнице, а изузетно за више месних заједница. Законодавац оставља, у највећој могућној мери, оснивачу мировног већа — месној заједници (или организацији удруженог рада) да просуди и одлучи о целисходности оснивања мировног већа за мање или веће подручје, за више или мање становника односно радника у удруженом раду. Наизглед чисто организационо, то питање у пракси има велику улогу. Показало се да један од битних услова за успешан рад мировног већа јесте то да се људи који граје његову помоћ у решавању својих спорова, међусобно познају, али и да они који

Табела 3

	Мировна већа — основана			Месне заједнице у којима нису формирана мировна већа
	у месним заједницама	у организацијама удруженог рада	у другим самоуправним организацијама и заједницама	
БиХ	1605	50	7	22
ЦГ	188	—	—	3
Х	1903	20	2	322
М	—	—	—	—
Сл	1088	—	—	43
Ср	1244	3	52	59
К	111	—	—	1
В	318	—	2	2
СФРЈ	6457	73	63	452

те спорове решавају (чланови мировног већа) познају странке и пре и изван решавањег случаја, и, шире од тога, да познају локалне прилике средине у којој решавају спорне односе.

Ради потпуније слике организационог стања мировних већа треба рећи и то да су се на подручјима извесног броја месних заједница формирале посебне групе грађана које мире и посредују, од случаја до случаја, мимо мировног већа. Разлози за интервенцију таквих група, најчешће, су спорови око пољских штета. Негде се образују и комисије ради посредовања међу завађенима. Углавном у сеоским месним заједницама, поводом свађа и клевета, посредују старији људи, а у Војводини, када дође до спорова због пољских штета, посредују и пољочуварске службе при месним заједницама.

Неформалне групе најчешће чине људи из месне заједнице. То су групе активиста, улични одбори за мирење, активисти друштвено-политичких организација, посебно подружница ССРН, које делују у саставу пет чланова. Сматра се да оне успешно решавају спорове који су у надлежности мировног већа, а мимо мировног већа.

У насељеним местима, делују и огранци мировног већа, и политички активисти месних заједница и општине. Њихова улога се, по правилу, завршава разговором са лицима која су у спору и постизањем мирног односа односно поравнања.

б) Чланови мировног већа, њихов избор, опозив и престанак тог својства

Чланове мировног већа⁽²⁰⁾ бироју и разрешавају грађани (у месној заједници) и радници (у организацији удруженог рада), на начин

(20) Закон о мировним већима САП Косова уводи термин судије мировног већа.

одређен актом о оснивању мировног већа. Најчешће, то су зборови грађана, односно радника. За члана мировног већа може да буде изабран сваки грађанин који има бирачко право, који је пунолетан и има држављанство СФРЈ, а „додатан“ услов, битан за успешан рад мировног већа, је и то да кандидат за члана мировног већа „ужива друштвени углед у средини у којој живи и ради“. Пракса показује, да је међу више десетина хиљада грађана и радних људи који обављају дужност чланова мировних већа, категорија „друштвени углед“ тумачена различито, али увек са позиција које су мање формалне, а више стварне, животне. Скоро у истој мери, цени се друштвено-политичка активност кандидата. То значи да се на мировно веће гледа не само као на скуп добрих људи, већ и као на самоуправни суд грађана и радних људи, који доприносе добрим међуљудским односима и стабилизацији тих односа, по начелима самоуправног социјалистичког друштва. У истом реду са та два мерила (углед и друштвено-политичка активност), налази се и залагање кандидата на радном месту, односно у оквиру његовог занимања, на пример, као земљорадника. Степен образовања се сматра важнијим од година старости кандидата. Међутим, запажа се неосновано запостављање жена у избору за чланове мировног већа. Делимично, то се може објаснити традицијом и уопште, недовољном заступљеношћу жена у јавним функцијама.

Наведени закључци заснивају се на подацима прикупљеним у анкети о мировним већима. Из њих произлази да се поједини критеријуми за избор члана мировног већа појављују на начин приказан у следећим табелама.

Састав мировних већа по националној припадности чланова мировног већа, већим делом зависи непосредно од националног састава република и аутономних покрајина (табела 4).

Табела 4

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
Црногорци	45	520	19	—	9	165	7	50	815
Хрвати	1340	16	5581	—	105	29	6	149	7226
Македонци	7	2	4	—	1	23	—	10	47
Муслимани	2696	127	11	—	13	143	43	1	3034
Словенци	2	6	22	—	4886	11	—	3	4930
Срби	3268	11	946	—	43	7187	303	927	12685
Албанци	26	16	—	—	—	34	300	2	378
Бугари	—	—	—	—	—	24	—	—	24
Чеси	—	—	9	—	—	—	—	—	9

По старосној структури, највише чланова мировних већа припадају добу од 46 до 55 година, затим долазе људи између 36 и 45 година, за њима су лица старија од 55 година, док млађи људи, од 28 до 38 и од 18 до 27 година су мање заступљени. Међутим, подаци по републикама и аутономним покрајинама показују извесне особености (табела 5).

Табела 5

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
од 18 до 27 год.	520	24	279	—	288	510	23	56	1700
од 28 до 35 год.	1321	78	879	—	743	1072	73	174	4340
од 36 до 45 год.	2159	153	1550	—	1459	1926	185	449	7881
од 46 до 55 год.	1945	218	2672	—	1475	2328	244	481	9363
преко 55 година	996	235	1478	—	1101	1722	124	440	6096
Укупно:	6941	708	6858	—	5066	7558	649	1600	29380

Коментарисани однос заступљености чланова мировних већа по полу види се из табеле 6.

Табела 6

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
мушкараца	7339	674	8880	—	4779	7503	659	1383	31217
жена	445	33	741	—	1340	459	—	203	3221

По степену школске спреме, када се имају у виду подаци за читаву СФР Југославију, међу члановима мировних већа највише је људи са четири разреда основне школе; за њима су они са основном (осмогодишњом) школом, затим са средњом школом, а знатно мањи број има вишу или високу школу. И у овом погледу постоје неке разлике између појединих република и аутономних покрајина, што показује табела 7.

Табела 7

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
4 разреда осн. школе	2451	196	1952	—	451	3216	439	367	9072
осн. школа (осмог.)	2155	234	1784	—	1118	2134	113	539	8577
средња школа	1515	168	1763	—	2121	1418	86	418	7489
виша школа	655	46	427	—	624	446	16	165	2378
висока школа	346	42	367	—	700	339	16	126	1936

У погледу занимања чланова мировних већа најбројнији су земљорадници, за њима су радници у непосредној производњи. У урбаним срединама знатан број чланова чине пензионери, затим људи различитих занимања, међу којима су посебно забележени просветни радници, а домаћице су заступљене у најмањем броју. То показују подаци из табеле 8.

Постоји тежња да се у мировна већа бирају грађани који су већ судије поротници редовног суда. Залагање за то да у мировним већима буде више чланова који су судије поротници у другим судовима, може

се повезати са честом констатацијом да су стручна спрема чланова мировних већа, односно њихово искуство у таквом раду, незадовољавајући и да би судије поротници својим искуством допринели бољем раду мировних већа.

Табела 8

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
земљорадници	2904	244	2028	—	768	4016	238	518	10716
радници у непо- средној производњи	1878	84	1488	—	1303	1130	182	268	6333
просветни радници	412	71	273	—	266	307	63	67	1459
остали радници	700	34	902	—	733	616	54	196	3235
домаћице	126	13	101	—	179	151	—	49	619
пензионери	866	223	1243	—	852	891	109	360	4538
остала занимања	300	38	536	—	694	543	42	156	2309

Функција члана мировног већа је почасна. То значи, поред осталог, да члановима мировног већа не припада накнада за рад у већу. Неки закони о мировним већима дозвољавају могућност да се актом о оснивању мировног већа уреди питање накнаде трошкова и изгубљене зараде за чланове мировног већа, „у складу са обичајима средине“. Досадашња пракса у овим стварима показује у приличној мери да се различито поступа и да та питања треба одређеније регулисати. Све израженија је тенденција да се накнађују трошкови које члан мировног већа има радећи у мировном већу. Чини се да је решење тог питања један од услова за успешнији и ефикаснији рад мировних већа.

Чланови мировног већа бирају се на четири године, али после истека мандата могу бити поновно бирани за још четири године. Опште је правило да члан мировног већа може бити разрешен и пре истека мандата. Постоји могућност опозива члана мировног већа. У пракси, то се примењује најчешће због неуредног обављања функције члана мировног већа. Сам поступак опозива аналоган је поступку избора за члана мировног већа.

Мировно веће чине председник и два члана мировног већа. Ипак, оставља се могућност да се самоуправним актом оснивача уређује питање састава мировног већа и друкчије, односно да се број од три члана мировног већа сматра минимумом који се може, зависно од потреба, и повећавати. На сличан начин је уређено и питање заменика председника и чланова мировног већа. Најчешће решење које предвиђају закони о мировним већима је да сваки члан мировног већа има заменика. Будући да процес оформљивања мировних већа још није завршен, пракса дозвољава само општи закључак, тј. да се тенденција повећавања броја изабраних чланова мировног већа и њихових заменика подудара са настојањима да функционисање мировних већа не сме зависити од уредности одазивања чланова мировног већа на заказано веће. Рад већа не

сме трпети због недостатка довољног броја чланова мировног већа. У пракси се већ поставља и питање да ли мировно веће може, изузетно, да ради и у непотпуном саставу, па чак, у конкретним споровима, односно у мирењу и посредовању, да делује сам председник мировног већа. Потреба да се у конкретном случају хитно реагује, или захтев односно сагласност странака да се тако поступи, најчешћи су разлози да мировно веће делује и у непотпуном саставу.

3. ПОСТУПАК ПРЕД МИРОВНИМ ВЕЋЕМ

Поступак поводом случајева који долазе пред мировно веће иницирају или један учесник у спору, или оба учесника, или само мировно веће, или друштвенополитичка организација или удружење грађана, или спорови долазе мировном већу уступањем од стране редовних судова (на основу поступка предвиђеног чланом 445. ЗКП односно чланом 468. ЗПП. — в. табелу 1).

Законодавац је настојао да у највећој могућној мери поједностави поступак пред мировним већем. Тај поступак је неформалан, али не на штету услова у којима се спорни однос може разрешити са успехом. Мировна већа посредују држећи се одређених начела. То су, на пример, начело обостраног саслушања странака, начело јавности, начело непосредности у утврђивању чињеничког стања, начело добровољности, и др. Примењујући та начела, мировна већа треба да поступају у складу са конкретним случајем у којем посредују. Јавност поступка је правило, али се јавност може и искључити ако то захтева странка или ако такву потребу захтевају морал или неки други разлози. То цени мировно веће. Када мировно веће посредује ради мирења, закони предвиђају извођење доказа само као изузетак. У пракси, извођење доказа, боље речено непосредно опажање ствари, користи се увек када то захтева природа спора, односно када такав поступак мировног већа доприноси решењу спора.

Важно за поступак пред мировним већем је то да је он бесплатан за странке. Странке не плаћају никакву таксу. На тај начин се мировна већа приближавају потребама грађана и радних људи у ситуацијама када желе да реше настали спор, а да не улазе у трошкове судског поступка.

Постоји још једна особеност поступка пред мировним већем, као самоуправним судом. То је успостављање извесне, веће непосредности између чланова мировног већа и странака у спору. Та непосредност настаје када мировно веће даје савете странкама. Савети су најчешће повезани са спором, али могу се тицати и ширих питања, као, на пример, узрока настајања спора, понашања странака, тешкоћа у решавању спорова проузрокованих поремећеним односима међу странкама, опасности понављања таквог или сличних спорова, итд. То су, најчешће, савети у практичним стварима, и прихватање савета доводи до мирења односно до поравнања међу странкама у конкретном спору, али и до трајнијег побољшања односа међу њима.

Учесници у спору се обавештавају о покретању поступка на више начина: уручењем позива уз доставницу, усменим саопштавањем на записник, усменим позивом, или на неки други (неформалан) начин. Битним се сматра то да је странка обавештена. То је за праксу веома важ-

но питање, јер може изазвати правне последице. Неодазивање странке позиву може се сматрати одустанком од предлога за покретање поступка пред мировним већем, а оно је дужно да у тој ствари поступа крајње флексибилно. Неодазивање странке може бити повод да се позив понови, а значење одустанка треба да има једино у случају ако је провером утврђено да је странка уредно и благовремено примила обавештење о покретању поступка, а да се ипак није одазвала позиву.

У поступку посредовања ради мирења односно споразумевања и у поступку решавања спора доношењем одлуке, вођење записника је правило. Законодавац је детаљно прописао не само обавезу вођења записника, већ и све елементе које такав записник треба да садржи. Битно је (осим уобичајених података о учесницима спора и предмету спора) да се у записник унесе и начин окончања поступка (поравнање, измирење, неуспео покушај мирења, односно споразумевања). У записник се уноси сам споразум учесника о поравнању. Када записник потпишу обе странке, сматра се да је поравнање закључено, односно да записник има снагу вансудског поравнања.

Против одлуке мировног већа странке имају право приговора. Приговор се може изјавити у року од петнаест дана од дана објављивања, односно уручења одлуке мировног већа. Приговор се предаје мировном већу, које га, са свим списима, доставља надлежном општинском суду.

4. НАЧИН РЕШАВАЊА СПОРОВА

У досадашњој пракси, највећи број спорних случајева је решен мирењем странака, мањи број поравнањем и извршан, најмањи број, доношењем одлуке мировног већа. У испитаним примерима, поменути однос је био овакав (табела 9):

Табела 9

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
Укупан број	14642	1545	19897	—	6642	12009	800	9317	64852
Мирењем, одн. споразумевањем	7746	1100	16104	—	5281	8459	567	6682	45939
Доношењем одлуке	5275	455	2260	—	719	2799	233	1318	13059

Посебно је значајно стање у односу разматраних и нерешених спорова. Нешто више од четвртине разматраних спорова остали су нерешени (око 17 500 од укупно 65 000 спорова у испитаним случајевима). Разлози за то су различити. Извршан број спорова није решен због одлагања већања; највећи број због неодазивања једног или оба учесника у спору да дођу пред мировно веће. То се може тумачити тиме да учесници у спору губе интерес за решење спора, или да се због радних обавеза не могу одазвати позиву мировног већа. Већи број спорова није решен због одустанка странака од предлога. Узрок је, који пут, и неслагање чланова мировног већа о начину решења спора. Ближа слика разлога неуспелих мирења, односно нерешених спорова, види се из табеле 10.

Табела 10

	БиХ	ЦГ	Х	М	Сл	Ср	К	В	СФРЈ
а) због неодржавања:									
— једног учесника	991	39	1327	168	478	2007	5	1115	6130
— оба учесника	316	16	395	140	88	603	7	324	1889
б) због одустајка:									
— једног учесника	611	54	421	24	105	935	11	398	2559
— оба учесника	284	18	189	15	30	631	5	206	1375

5. ИЗВРШЕЊЕ ПОРАВНАЊА — ОДЛУКЕ МИРОВОГ ВЕЋА

Одлука мировног већа добија снагу извршне исправе ако учесници спора у одређеном року не затраже да спор реши надлежни суд, или, ако они то затраже, и надлежни суд поступи по таквом захтеву, али одржи на снази одлуку мировног већа. За извршење поравнања, односно одлуке мировног већа, надлежан је општински суд на чијем се подручју налази мировно веће, односно општински суд који би био надлежан да о спору решава у првом степену. Извршење суд спроводи по правилима извршног поступка.

Пракса познаје извесне тешкоће до којих долази у вези са извршењем поравнања односно одлуке мировног већа. Најчешће, сама природа спора је таква да се узроци који су довели странке пред мировно веће тешко отклањају, и због тога се извршење поравнања, односно одлуке мировног већа тешко остварује (право коришћења прилазних путева, разне деобе имовине између сродника, сметање поседа, штете на пољопривредним културама, увреде, клевете, свађе, итд.). У неким срединама и сама мировна већа нису још стекла довољно ауторитета, а поремећени односи међу грађанима, који трају дуже време, често су повод да странке избегавају или одуговлаче извршење поравнања односно одлуке мировног већа. Такве појаве су разлог за подстицање шире друштвене акције, која би проблеме извршења поравнања односно одлуке мировног већа свела на најмању могућу меру. Суштина проблема није у ауторитету мировног већа као самоуправног суда, већ у трајном отклањању узрока расправљеног спорног односа. Тај се циљ ни у ком случају не може постићи ако се не обезбеди извршење поравнања односно одлуке у конкретном спору.

Законодавац дозвољава поништај одлуке мировног већа по тужби странке. За решавање о тужби надлежан је општински суд који би био надлежан да решава спор да странке нису повериле мировном већу да оно реши тај спор. У овом правном институту нема неких особености изван уобичајених правила о разлозима поништаја. У пракси, поништај одлуке мировног већа није честа појава.

Могућно је да поравнање односно одлука мировног већа неће бити извршени, а да то није у супротности са законом. То се може догодити ако су одлука мировног већа односно поравнање у супротности са про-

писима о самоуправним правима радних људи, о располагању друштвеним средствима и другим когентним прописима; или, ако су одлука односно поравнање у супротности са правилима морала самоуправног социјалистичког друштва; или, ако је одлучено о захтеву у спору који није у надлежности мировног већа; или, ако је одлука неразумљива или сама себи противуречна.

*

Прва искуства мировних већа као самоуправних судова стечена су у времну које је сасвим недовољно за давање неких коначних закључака. Нарочито се не могу дати оцене о томе да ли су мировна већа испунила она очекивања која су изречена у време доношења устава из 1974. године (савезног, републичких и покрајинских) и, касније, закона о мировним већима односно закона о самоуправним судовима. Самоуправљање је, на специфичан начин, путем институционализовања одређених инструмената заштите, ушло и у подручје правосуђа. Створени су самоуправни судови, различити по називу, по месној и стварној надлежности, по начину поступања, по врсти и дејству одлука, степену организованости, активности, па, гледано у целини, и по развијености оних елемената који их чине *самоуправним* судовима, односно по којима се разликују од редовних судова. Уставотворац је изричито навео неколико категорија самоуправних судова (судови удруженог рада, арбитраже, мировна већа, избрани судови), али је оставио отворну могућност установљавања и „других облика самоуправних судова”. Све то показује да се мировна већа, ма колико да имају јасно опредељено подручје своје надлежности, морају увек третирати само као *један од облика*, једна врста самоуправних судова. Њихов даљи развој условљен је развојем и међусобним односима свих самоуправних судова и, шире, целокупног правосудног система.

У прилог таквом мишљењу говори и чињеница да сами закони о мировним већима знатну пажњу посвећују сарадњи мировних већа са готово свим структурама које чине основу државног и друштвенополитичког уређења Југославије, сарадњу са другим самоуправним судовима и са редовним судовима и осталим правосудним органима, и, наравно, међусобну сарадњу самих мировних већа. Али, сарадња је добила и другу димензију — обавезу одређених субјеката (судови, општина, месна заједница, ССРН, синдикат) да помажу мировна већа, од њиховог оснивања, у почетку рада и у току даљег њиховог рада, посебно да им помажу у остваривању функција самоуправног суда.

Свега неколико година постојања и рада мировних већа као самоуправних судова показује да највећу пажњу привлачи онај део њиховог рада који им даје обележја суда, тј. по чему су мировна већа постала део правосудног система Југославије. Значи, неради се о решавању спорова посредовањем ради мирења, јер су у томе мировна већа задржала континуитет свог постојања и деловања и пре Устава од 1974. године, већ о решавању спорова доношењем одређеног решења односно одлуке. У тој функцији мировних већа једна је од битних тачака њихове уставне трансформације у самоуправни суд, у условима када се настоји да целокупан правосудни систем у Југославији буде у складу са друштвенополитичким развојем социјалистичког самоуправљања.

SUMMARY

COURTS OF RECONCILIATION

The legal regulation of the courts of reconciliation, today, is based on the provisions of the Constitution of the S.F.R. of Yugoslavia (1974), the Constitutions of the Socialist Republics and Autonomous Provinces (1974), and on the Courts of Reconciliation Acts passed in the Socialist Republics and Autonomous Provinces.

Courts of reconciliation are self-management courts. Being a form of the self-management judiciary, they are a part of the judicial system as a whole. They have been given this status by the provisions of the Constitution of the S.F.R. of Yugoslavia of 1974. But, they existed even far before that time, only their activity was that of out-of-court social bodies, with the main task of interceding between parties in dispute; the reached agreements in such disputes had the legal effect of out-of-court settlement.

Within the jurisdiction of the courts of reconciliation is the hearing and passing of decisions in disputes originating from socio-political and other self-management relations, provided by the Constitution and law, as well as disputes taken to the self-management courts by the working people (employees) and citizens in general, provided that the disputes derive from rights they are free to exercise. Within the jurisdiction of the court of reconciliation is also the hearing and passing of decisions in certain disputes regulated by Article 445. of the Criminal Procedure Act and Article 486. of the Lawsuit Procedure Act.

A closer analysis has been devoted, apart from the jurisdiction of the courts of reconciliation, to their organization, procedure, method of reaching and passing decisions, and the question of execution of decisions. In an analysis of the Court of Reconciliation Act, compiled data of a poll on the activities of the courts of reconciliation during the period 1981/1982 was used as a basis.

Today, the functioning of the courts of reconciliation, as self management courts, attracts particular attention not only in regard to their role of mediator with a view to reaching settlements, which is their main activity, but also in regard to their resolution of disputes by the passing of decisions. This function of the courts of reconciliation reflects one of the most significant characteristics of the constitutional transformation of the courts of reconciliation into self-management courts.

RESUME

LES CONSEILS DE LA CONCILIATION

Aujourd'hui, les Conseils de la conciliation sont juridiquement réglés par la Constitution yougoslave (1974), par les Constitutions des Républiques et des Provinces autonomes et par les lois des Républiques et des Provinces autonomes.

Les Conseils de la conciliation sont des cours d'autogestion. Ils sont un des éléments du système d'administration de la justice, comme une forme du justice autogestionale. Cet état des Conseils est introduit par la Constitution yougoslave de 1974. Les Conseils ont quand même existés avant elle, mais ils avaient la position des organes sociaux extrajudiciaires, dont la fonction principale était d'intervenir entre les personnages en litige et cet accord avait la vigueur juridique des accommodements extrajudiciaires.

Dans la compétence des Conseils sont les litiges provenus des rapports sociaux-politiques et des autres rapports autogestionals déterminés par la Constitution et les lois et les litiges menés auprès des cours autogestionals,

intentés par le peuple travailleurs et les citoyens à condition qu'il s'agit des droits du domaine autonome. Les litiges prévenus en article 445 de Loi du procès criminal et en article 486 de Loi du procès civil sont du ressort des Conseils.

L'auteur examine: les compétences des Conseils, leur organisation, la procédure auprès des Conseils, les méthodes du délibération et l'exécution de ses décisions. L'auteur a profité des résultats d'une enquête sur les action des Conseils en période 1981/1982:

Les actions des Conseils, comme des cours autogestionnaires sont particulièrement importantes et interessantes en ce qui concerne leur fonction permanente d'intervenir aux conciliations et leur fonction de délibérer les litiges en apportant des résolutions et des décisions. Sette dernière fonction est importante pour la compréhension du transformation constitutionnelle des Conseils de la conciliation aux Cours autogestionnaires.